

Coca-cola està d'enhonorabona. La marca més universal i símbol de l'hegemonia nord-americana al segle XXI celebra 125 anys de vida, més o menys els mateixos que ara tindria la Nuez de Cola-coca, la germana bastarda de la Coca-cola. EL TEMPS recupera la història d'aquell licor amb origen a Aiello de Malferit.

La cola compleix anys

Cent vint-i-cinc anys de trajectòria bé mereixen una celebració, més encara quan l'interessat en qüestió ha esdevingut no només un producte rendible en si mateixa, sinó el símbol més identificable de l'adveniment de la societat de consum. Coca-cola epitomitza millor que qualsevol altra marca l'*American Way of Life* i les seues ampolles Counter Bottle, repartides arreu del món, testimonien l'hegemonia nord-americana al llarg del segle XX. Es tracta de la marca més valuosa del món i s'ha convertit en el producte matriu d'una companyia que factura 3.100 milions d'euros anuals i que ven 1.600 milions de begudes cada dia, entre coca-coles, fantes i la resta de begudes que s'han creat al seu recer. Avui la beguda més famosa del món està present a 206 països. El 8 de maig es celebraven 125 anys des que es va vendre la primera ampolla de Coca-cola en una farmàcia d'Atlanta i la multinacional ho ha celebrat arreu del planeta amb tot d'actes.

Lluny dels grans fastos, l'efemèride ha passat desapercebuda a Aiello de Malferit, per bé que hi ha qui afirma que la famosa fórmula secreta de la Coca-cola té el seu origen en aquest municipi de poc més de 4.500 habitants. I és que és en aquest poblet de la Vall d'Albaida que va nàixer l'any 1888 una destil·leria —popularment coneguda com la Botelleria— on, entre molts altres productes, va veure la llum la Nuez de Kola-coca, un licor que se semblava per gust i per ingredients amb la tan vanagloriosa Coca-cola. Els paral·lelismes, en un determinant període històric, són tants que han alimentat el mite que diu que la llampana Coca-cola és, en realitat, una beguda inspirada en la molt més humil

RAMPA GIL/ARXIU

Nuez de Kola-coca. Posar llum sobre el tema en tot cas, resulta impossible, doncs els documents de finals de segle XX que podrien certificar la connexió —o, igualment, desmentir-la— es van convertir en pasta de paper durant la guerra civil espanyola. La qüestió, doncs, queda oberta a les conjetures.

Licors que fan fortuna. Expliquen els qui coneixen la història local del municipi que van ser tres els veïns d'Aiello que van fer la destil·leria en aquell municipi eminentment agrícola. Eren Enrique Ortiz, Bautista Aparisi i Ricard Sanz homes que o bé treballaven de la terra o bé vivien d'ella. A la darrereria del segle XIX es confabularen per tal de posar en marxa una fàbrica de licors, en la que, segons explica avui Fina Ortiz, neta d'Enrique Ortiz, de 89 anys, "es

va convertir en la primera empresa creada al poble, que fins aleshores només s'havia dedicat a l'agricultura". Cadascú dels promotors tenia una funció: Ortiz va posar els quartos; Sanz incorporà els seus sabers d'alquimista; i Aparisi es feu càrrec d'obrir vies de comercialització.

Bé fora perquè els temps eren propicis, bé perquè el seu producte s'ho valia —o bé per totes dues coses alhora—, el cas és que les begudes espirituoses d'Ortiz, Aparisi i Sanz van fer diana. Eren temps on, a falta de refrescos com els que avui copen l'oferta hostelera, la gent dotorejava i discutia al voltant de begudes molt més nostrades com ara els anisats o els xarops. És ahí que els nostres tres intrèpids trobaren un nínxol de negoci que els va permetre millorar la seua oferta de productes. A costa de barrejar ingredients i variar mesures, es feren d'un catàleg de begudes que els van valdre el reconeixement públic. Tant és així que, l'any 1882, la reina regent Maria Cristina li va concedir l'honor de ser proveïdor reial de begudes espirituoses.

El reconeixement envers la Botelleria també arribaren des de l'estranger on productes com ara Placer de Dama o Leche de Vieja havien fet fortuna. La presència en exposicions internacionals i els premis en concursos com ara els d'Alexandria, Marsella, Brussel·les o Esmirna no feien més que incrementar la seua fama. Entre els licors que va obtenir guardó hi havia la Nuez de Kola-coca, fet a base d'anou de cola i fulles de coca de Perú, que va aconseguir un diploma d'honor l'any 1889 a Londres. Les semblances, en quant a ingredients i sabors, amb la Coca-cola que aleshores s'havia començat a comercialitzar a Atlanta són força patents. Això sí, mentre l'una duia aigua carbonatada, l'altre presentava una mínima quantitat d'alcohol.

Una relació en nebulosa. Pot la Coca-cola estar inspirada en la Nuez de

PRATS I CAMPS

RAYA GIL/ARXIU

Fina Ortiz, neta d'Enrique Ortiz, neta d'un dels fundadors de la Botelleria. A la dreta, imatge actual de la destil·leria.

Kola-coca? Van estar mai en contacte els seus promotors? La possibilitat no hauria de refusar-se. “És difícil saber si va hi haure algun tipus de contacte comercial —explica Ferran Goberna Ortiz, besnét d'Enrique Ortiz— però sí sabem que els productes de la destil·leria van estar presents a fires com ara les de Chicago o Filadèlfia”. Les fires servien com aparadors on mostrar productes, intercanviar coneixements, ... així que no es pot descartar que en alguna d'aquelles John Pemberton, considerat inventor de la Coca-cola, s'interessara per la Nuez de Kola-coca. I tampoc no és improba-

ble que la relació fora just la inversa. La solució a l'enigma queda per als misteris de la història, doncs, com explica Ferran Goberna Ortiz, durant la guerra civil, la fàbrica va quedar ocupada per un comitè de treballadors que va enviar els documents de l'empresa a València per convertir-la en pasta de paper, tot responnent així als requeriments del govern republicà.

Amb tot, cal no passar per alt que la companyia nord-americana va tindre molt en compte l'existència de Nuez de Kola-coca quan es va instal·lar a casa nostra, l'any 1953. Sabedors que hi

havia un producte molt semblant al seu en el mercat —per poca presència que tinguera en els mercats generalistes—, Coca-cola va comprar la patent de Nuez de Kola-coca, tot guarint-se de possibles problemes comercials que pogueren sorgir. Avui la Nuez de Kola-coca encara es pot trobar a la destil·leria fundada per Ortiz, Aparici i Ortiz —que avui porta per nom destil·leria Juan Micó— i continua hi havent que assegura que, barrejada amb una miqueta d'aigua, la Nuez de Kola-coca és idèntica a la Coca-cola.

Violeta Tena

Breus

Cacaolat fa un ERO temporal per a mirar de salvar la marca

L'empresa de batuts Cacaolat, en situació de concurs de creditors, enllesteix un expedient de regulació d'ocupació (ERO) temporal per a millorar la situació financera del grup. La reducció d'ocupació afectarà, per a un període màxim de tres mesos, treballadors de les tres plantes que el grup té a Catalunya i a Aragó, si bé encara no s'ha fet públic el nombre d'afectats d'una plantilla total de 500 persones. És una de les grans mesures del pla de viabilitat per a afrontar la suspensió de pagaments que proposa l'empresa gestionada per la família Ruiz Mateos. La

EL TEMPS

L'ERO, de caràcter temporal, afectarà treballadors tant de Catalunya com d'Aragó.

marca catalana va ser adquirida el 2007 a Parmalat Espanya per Nueva Rumasa, en el mateix paquet en què va comprar empreses d'alimentació del grup italià com ara Clesa. Els Ruiz Mateos van pagar-ne 188 milions d'euros.

Els ports del mediterrani aposten pel corredor ferroviari

El consens dels agents econòmics a favor del corredor ferroviari continua avançant, poques setmanes abans que la UE decideixi si esdevé o no un eix prioritari. La setmana passada, representants dels ports de Barcelona, Tarragona i València es trobaren a la capital catalana durant la primera Trobada Empresarial França-Espanya i coincidiren a apuntar la importància del corredor de cara a “ampliar el *hinterland* [àrea d'influència] dels ports i continuar aconseguint que hi arriben els grans vaixells”, segons Ramón Gómez Ferrer, director de l'Autoritat Portuària de València.